Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan verojaosto

Lausuntopyyntönne 21.5.2024, HE 50/2024 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 39 §:n muuttamisesta (HE 50/2024 vp).

Suomen Yrittäjät esittää lausuntonaan seuraavaa:

- Alarajahuojennuksen poistumisen aiheuttamaa veronkiristystä tulee kompensoida vähäisen toiminnan rajan nostamisella. Muutos kannustaisi taloudellista toimeliaisuutta ja tukisi yrittäjyyttä.

- Alarajahuojennuksen poistumisen aiheuttaman veronkiristyksen ohella yleisen arvonlisäverokannan korottaminen vaikeuttaa pienten yritysten toimintaedellytyksiä. Vaikka arvonlisävero on välillinen vero, joka on tarkoitus vyöryttää hintoihin loppuasiakkaan maksettavaksi, käytännössä veronkorotuksen ohjaaminen hintoihin voi erityisesti pienimmillä, usein työvoimavaltaisilla aloilla olla vain rajallisesti mahdollista.

- Lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukainen alennettuun kymmenen prosentin verokantaan kuuluvien hyödykkeiden siirtäminen 14 prosentin verokantaan on omiaan vaikeuttamaan yritysten toimintaedellytyksiä. Muutos vaikuttaa laajasti eri alojen toimintaan koskien esimerkiksi kulttuuria ja luovia aloja, liikuntatoimijoita, majoitustoiminnan harjoittajia sekä henkilökuljetusta. Hallituksen kehysriihessä sovittiin myös makeisiin ja suklaaseen sovellettavan verokannan korottamisesta.

  Esitämme jäljempänä eräitä yksityiskohtaisia huomioita esityksestä.

Vähäisen toiminnan rajaa nostettava veronkiristyksen ehkäisemiseksi

Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön yhteistä arvonlisäverojärjestelmää koskevan direktiivin pienten yritysten erityisjärjestelmää koskeva muutos. Direktiivin kansalliseen täytäntöönpanoon liittyvä keskeinen muutos pienille yrityksille on arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistuminen 1.1.2025 lukien, sillä arvonlisäverodirektiivin muutoksen vuoksi jäsenvaltioiden mahdollisuus soveltaa alarajahuojennusta tai sen kaltaisia asteittaisia verohelpotuksia poistuu. Hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutoksia arvonlisäveron nykyiseen vähäisen toiminnan rajaan, joten esitys merkitsisi toteutuessaan 15 000–30 000 euron liikevaihdon yritysten sekä myös vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvollisten rekisteriin hakeutuneiden alle 15 000 euron yritysten arvonlisäverotuksen kiristymistä. Pidämme tärkeänä, ettei pienten yritysten verotus kiristys pääministeri Orpon hallituksen lupausten mukaisesti.

Suomen Yrittäjät esittää vähäisen toiminnan rajan nostamista 30 000 euroon kompensoimaan alarajahuojennuksen poistumisesta aiheutuvaa arvonlisäverotuksen kiristymistä.[1]

Vähäisen toiminnan rajan nostolla kannustettaisiin yritysten perustamiseen sekä kasvuun nykyistä rajaa korkeammalle. Liian matala raja voi toimia kasvun ja päätoimiseksi yrittäjäksi siirtymisen esteenä erityisesti pääasiassa kuluttajille tavaroita tai palveluita myyvillä pienyrityksillä. Pienyritysten kasvumahdollisuuksien edistäminen on ollut myös poistuvan alarajahuojennuksen keskeinen tavoite, kuten esityksessäkin todetaan.

Vaikka arvonlisävero on välillinen vero, joka on tarkoitus vyöryttää hintoihin, käytännössä erityisesti pienimmillä yrityksillä on siihen vain rajalliset mahdollisuudet. Alarajahuojennuksen poistamisesta aiheutuva arvonlisäverotuksen kiristyminen heikentäisi siten erityisesti yksinyrittäjien[2] ja pienimpien työvoimavaltaisten yritysten kannattavuutta sekä vähentäisi intoa ryhtyä yrittäjäksi. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallituksen veropolitiikka kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen. Yrittäjyyden kannusteiden tärkeys korostuu koronapandemian jälkeisessä maailmassa pandemian heikennettyä osin jo valmiiksi yritysten toimintaedellytyksiä erityisesti työvaltaisilla palvelualoilla.

[1] Suomen Yrittäjien marraskuussa 2023 Verianilla (entinen Kantar Public) teettämän Yrittäjägallupin mukaan 15 000 euroa korkeampaa vähäisen toiminnan rajaa kannattaa 65 prosenttia yrittäjistä. Suosituin taso on 30 000 euroa, jota tukee joka neljäs vastaaja.

[2] Suomen Yrittäjien kolmen vuoden välein toteutettavan viimeisimmän Yksinyrittäjäkyselyn (2022) mukaan yksinyrittäjien tulotaso on edelleen matala. Kaikista kyselyyn vastanneista 44 prosenttia ilmoitti ansaitsevansa alle 2 000 euroa kuukaudessa. Päätoimisista yksinyrittäjistä alle 2 000 euroa bruttona ansaitsee 36 prosenttia vastaajista.

Vähäisen toiminnan rajan nostamisella helpotettaisiin paitsi yritysten myös Verohallinnon hallinnollista taakkaa. Verollisen toiminnan rajan korottaminen pienentäisi verovelvollisten lukumäärää, joten Verohallinnon kustannukset ohjaus- ja valvontatehtävien tarpeineen alenisivat sitä enemmän, mitä korkeampi alaraja olisi. On syytä korostaa, että vähäisen toiminnan rajan nostamista kannattaa myös Verohallinto.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus arvioi vuonna 2016 Suomen optimaaliseksi vähäisen toiminnan rajaksi 32 000 euroa[3]. Suomen lähivaltioista Virossa verottoman toiminnan raja on 40 000 euroa. Kilpailuneutraliteettiongelmien ehkäisemiseksi verollisen toiminnan rajaa ei kuitenkaan nähdäksemme olisi perusteltua nostaa 30 000 euroa korkeammaksi.

On syytä korostaa, että esityksen mukaan arvonlisäverovelvollisuuden alarajan korottaminen 30 000 euroon aiheuttaisi vuositasolla arviolta enintään noin 45 miljoonaan euron arvonlisäverotuottomenetyksen. Yhteisvaikutus alarajahuojennuksen poiston kanssa olisi siten edelleen noin 35 miljoonaa euroa verotuottoa lisäävä. Esityksen mukaan vähäisen toiminnan rajan nostaminen 20 000 euroon ja alarajahuojennuksen poistaminen lisäisivät arvonlisäverotuottoa 70 miljoonaa euroa. Tuloverojen arvioidaan vähenevän vuositasolla noin 21 miljoonaa euroa valitusta alarajasta riippumatta.

Verovelvollisuuden alarajan ylittäneen elinkeinonharjoittajan rekisteriin merkitsemisen ajankohta

Arvonlisäverolakiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jotka koskevat verovelvollisuuden alarajan ylittäneen elinkeinonharjoittajan arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitsemisen ajankohtaa. Elinkeinonharjoittaja merkittäisiin rekisteriin alarajan ylittymisen ajankohdasta lukien. Nykysääntelyn mukainen takautuva rekisteröinti tilikauden alusta ei olisi enää mahdollista.

Ehdotettu muutos on erittäin kannatettava, sillä takautuva rekisteröinti on käytännössä usein merkinnyt arvonlisäveron osuuden jäämistä yrityksen kustannukseksi. Muutos parantaisi myös verotuksen ennakoitavuutta. Vaikka verottoman rajan ylittyminen on yrityksen itse arvioitava, järjestelmä on voinut rankaista pientä yritystä virhearviosta tuntuvasti.

Verovelvollisuuden alkamista lykkäävä menettely

Pienyritysdirektiivin mukaan jäsenvaltio voi ottaa käyttöön menettelyn, jossa velvollisuus suorittaa veroa verovelvollisuuden alarajan ylityttyä ei ala

[3] Harju, Jarkko, Matikka, Tuomas & Rauhanen, Timo (2016): The effects of size-based regulation on small firms: evidence from VAT threshold, s. 38. VATT Institute for Economic Research. VATT Working Papers 75/2016.

välittömästi, vaan vasta seuraavan kalenterivuoden alusta lukien, jos liikevaihto ylitysvuonna pysyy säädettyjen kynnysarvojen rajoissa. Menettelyn tarkoituksena on varmistaa, että verovapautuksesta siirrytään verotukseen asteittaisesti. Menettelyä ei ehdoteta käyttöön otettavaksi Suomessa.

Menettely koskisi hyvin suppeaa yritysjoukkoa ja sen käyttöönotto lisäisi järjestelmän monimutkaisuutta ja hallinnollista taakkaa. Yksittäisen verovelvollisen näkökulmasta menettely kuitenkin mahdollistaisi verotukseen siirtymisen asteittaisesti ja varautumisen verovelvollisuudesta aiheutuviin hallinnollisiin ja taloudellisiin velvoitteisiin, mille voisi alarajahuojennuksen poistuessa löytyä tapauskohtaisesti kannatustakin. Koska hallinnollista taakkaa lisäävä menettely kohdistuisi hyvin rajattuun määrään yrityksiä ja kysymys olisi vain kertaluonteisesta ”huojennuksesta”, kokonaisuutena arvioiden voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, ettei lykkäävän menettelyn käyttöönottoa ehdoteta.

Muiden jäsenvaltioiden kansallisen verovapauden hyödyntäminen

Verotuksen neutraalisuuden parantamiseksi kansallinen vähäisen toiminnan verottomuus laajennettaisiin unionin oikeuden mukaisesti koskemaan ulkomaisia elinkeinonharjoittajia, joiden liiketoiminnan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, mutta joilla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa. Verottomuuden edellytyksenä olisi, että elinkeinonharjoittajan vuosittainen liikevaihto unionissa olisi enintään 100 000 euroa. Verottomuuden soveltamiseksi yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa elinkeinonharjoittajan tulisi rekisteröityä rajat ylittävää vapautusta koskevaan erityisjärjestelmään sijoittautumisjäsenvaltiossaan. Vastaavasti Suomessa kotipaikan omaavat elinkeinonharjoittajat olisivat oikeutettuja soveltamaan vastaavaa kansallista verovapautta muissa jäsenvaltioissa rekisteröitymällä Suomessa vähäisen toiminnan harjoittamista Yhteisössä koskevaan erityisjärjestelmään.

Verotuksen neutraalisuuden parantaminen ja rajat ylittävän sisämarkkinakaupan kehityksen edistäminen on kannatettavaa. On myös hyvä, että elinkeinonharjoittaja voi rekisteröityä erityisjärjestelmään sijoittautumisjäsenvaltiossaan. Sääntelymuutoksen kannatettavista tavoitteista huolimatta on kuitenkin syytä todeta järjestelmän edellyttävän vähäisen toiminnan harjoittajalta huomattavaa seurantaa ja raportointia. Hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämisen osalta pidämme tärkeänä, että Verohallinto erityisesti järjestelmän käyttöönoton ensivaiheessa soveltaisi seuraamusmaksujen määräämistä koskevia säännöksiä maltillisesti. Velvoittavasta sääntelystä huolimatta voitaneen arvioida, että esimerkiksi niin sanotun nollailmoituksen antamisvelvollisuus voi yrityksiltä jäädä antamatta erehdyksessä, jos myyntiä ei ilmoitusjaksolla ole ollut tai jos suunnitelmista poiketen myynti toisessa jäsenvaltiossa ei ole alkanutkaan. Vaikka verovalvonnan ja

järjestelmän toimivuuden kannalta nollailmoituksen antaminen on tärkeää, toivoisimme kuitenkin Verohallinnolta ymmärtävää suhtautumista muutoksen alkuvaiheessa.

Kilpailuneutraliteetin kannalta on keskeistä, että jäsenvaltioiden veroviranomaisten tietojenvaihto toimii tehokkaasti ja oikea-aikaisesti, jotta muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneet elinkeinonharjoittajat eivät perusteetta sovella vähäisen toiminnan verovapautta Suomessa.

Laiminlyöntimaksun määrääminen

Esityksen mukaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 39 §:n mukainen laiminlyöntimaksu voitaisiin määrätä myös ehdotetun arvonlisäverolain 149 b §:n mukaisen ennakkoilmoituksen laiminlyönnistä.

Velvollisuus antaa ennakkoilmoitus on verovalvonnallisista syistä ja järjestelmän toimivuuden kannalta ymmärrettävä. On perusteltua, että laiminlyöntimaksu jätettäisiin määräämättä, jos laiminlyönti on vähäinen tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy. Koska direktiivin sääntelyn tarkoituksena on tukea yritysten kasvua ja EU-jäsenvaltioiden rajat ylittävää kauppaa, sanktioinnilla tavoitellun ennaltaehkäisevän vaikutuksen ei tule olla ylimitoitettu. Paras vaihtoehto uuden, monimutkaisenkin sääntelyn voimaantulon alkuvaiheessa olisi pidättäytyä sanktioinnista kokonaan. Mikäli järjestelmän toimivuuden kannalta tätä ei pidetä mahdollisena, olisi edellä jo viitatusti toivottavaa, että Verohallinto soveltaisi säännöstä mahdollisimman verovelvollismyönteisesti.

Verohallinnon ohjeistus on tärkeää

Hallituksen esitysluonnosta koskevan lausuntokierroksen jälkeen esitykseen on jatkovalmistelussa lisätty joitakin esimerkkejä, mikä on erittäin kannatettavaa. Koska sääntely koskee pieniä yrityksiä, joilla tyypillisesti on käytettävissään vain rajalliset asiantuntijaresurssit, olisi käytännönläheisten esimerkkien lisääminen myös Verohallinnon ohjeistukseen erittäin tärkeää. Liikevaihdon laskeminen, verovelvollisuuden alarajan ylittymistä koskevat tilanteet ja siirtymäsäännöksen soveltaminen erityisesti murretun tilikauden tilanteissa kaipaavat tarkempaa ohjeistusta.

SUOMEN YRITTÄJÄT

Laura Kurki
veroasiantuntija